

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Saksbehandler, innvalgstelefon

Truls Aas, 69 24 75 77

Att. Thrond O. Haugen

Avslag på søknad om utvidet dispensasjon til kartlegging av predasjon på mort- og brasmeyngel i Østensjøvann naturreservat.

Statsforvalterne avslår søknad om utvidet dispensasjon til kartlegging av predasjon på mort- og brasmeyngel i Østensjøvann naturreservat. Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad fra Thrond O. Haugen ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) datert 18. mai 2023. Det er søkt om tillatelse (utvidet tillatelse) til kartlegging og kvantifisering av predasjon på karpefisklarver/ungel i perioden medio mai til slutten av juni 2023 i Østensjøvann naturreservat i Ås kommune.

I vedtak av 20.04.2021 ga Statsforvalteren tillatelse til gjennomføring av et treårig reguleringsfiske i Østensjøvann naturreservat. Reguleringsfisket gjennomføres av NMBU på oppdrag fra PURA (Bunnefjorden med Årungen- og Gjærsvassdraget). Hensikten med reguleringsfisket er å etablere økologiske funksjoner som i dag enten er kraftig redusert eller fraværende grunnet eutrofieringssituasjonen i vannforekomsten. Mulige effekter av reguleringsfisket er forbedret vannkvalitet og dermed klarere vann, noe som muliggjør etablering av undervannsvegetasjon. Videre kan tiltaket eliminere oppblomstringsepisoder av ugunstig planteplankton, føre til økning i dyreplankton samt etablere et fiskesamfunn som i større grad domineres og reguleres av rovfisk.

I tillatelsen som ble gitt 20.04.2021 ble det blant annet stilt vilkår om tidsbruk knyttet til bruk av båt, både per døgn og per gyteplass/utfiskeplass, samt at kjøring med båt langs land skulle unngås i størst mulig grad.

I søknad sies det blant annet:

Vi har sett behov for å framskaffe dokumentasjon på omfanget av yngelpredasjon og kannibalisme hos mort og brasme. Disse beitemekanismene utgjør en sentral komponent i utformingen av reguleringsfisket. Vi ser et behov for å fa disse mekanismene dokumentert og kvantifisert slik at vi kan legge dette til grunn i tolkningen av resultatene vi får fra det pågående tiltaksarbeidet og ikke minst i utforming av tilsvarende prosjekter i andre systemer, for derved å øke overføringsverdien fra prosjektet. Disse mekanismene er også

dårlig dokumentert i den internasjonale faglitteraturen, så prosjektet vil derfor kunne bidra med ny kunnskap, særlig for nordiske forhold.

(...)

Vi vil også presisere at det er avgjørende at dette dokumentasjonsarbeidet gjøres i Østensjøvann for å kunne knytte observasjonene til eventuelle effekter av reguleringsfisket. For å øke overføringsverdien har vi lagt opp til at det parallelt med prøvetaking i Østensjøvann foretas tilsvarende undersøkelse i Årungen der sistnevnte vil fungere som kontrollsystem for et ubehandlet, eutrofiert innsjøsystem med et sammenlignbart fiskesamfunn.

Selve undersøkelsen vil foregå på følgende vis:

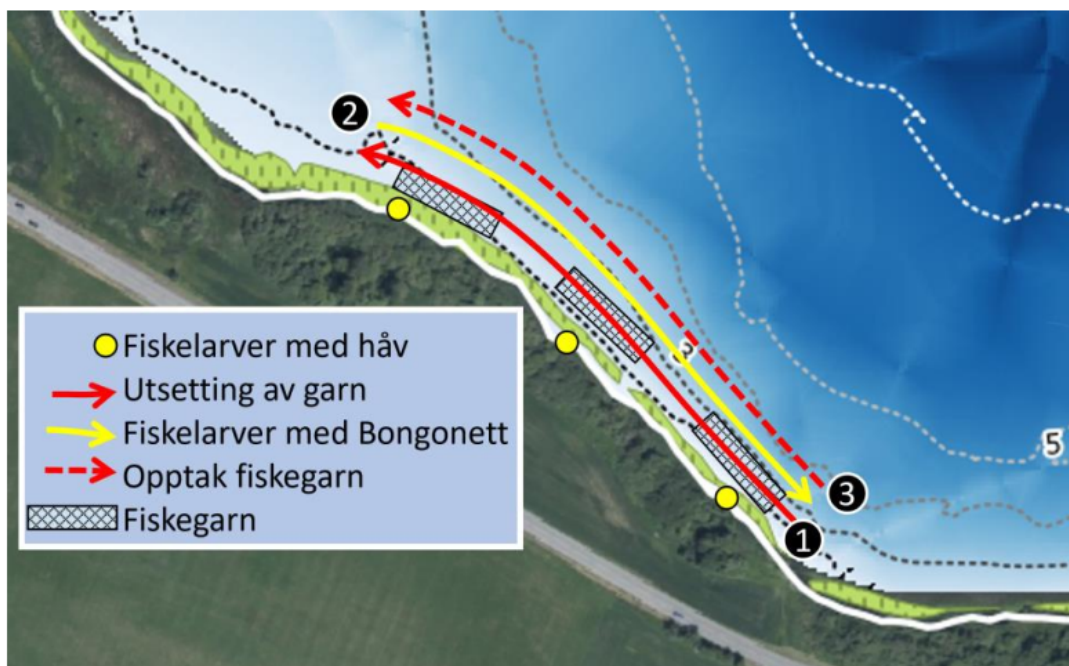
Predatorfisk vil fanges ved bruk av nordiske oversiktsgarn. Fiskelarver og yngel vil fanges inn med en stor planktonhåv (Bongonett) og en mindre planktonhåv i sivet. Dette vil skje annenhver dag i en periode på 20 dager innenfor tidsrommet medio mai til slutten av juni 2023. Totalt vil innsamlingen ta 30-45 minutter per dag.

Søker skriver videre at:

Det vil være behov for langt mindre tid på vannet, og på et betydelig mer begrenset område, enn det som er tilfellet under selve reguleringsfisket.

(...)

Alt arbeidet vil finne sted i sørenden av vannet, som allerede har betydelige forstyrrelser fra særlig fritidsfiskere.

Figur 2. Innsamlingsrutine for dokumentasjon av predasjon på karpefisklarver og -yngel. **1** ca 10 minutter med utsetting av tre nordiske oversiktsgarn **2** ca 10 minutter med håvtrekk (Bongonett) etter fiskelarver og fiskeyngel **3** ca 10 minutter med oppdragning av tre nordiske oversiktsgarn. Båten returnerer deretter direkte til båtutsettplassen (ved **1**).

Figur og figurtekst er hentet fra søknaden.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Østensjøvann naturreservat. Vi forvalter verneområdet etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Forskrift om vern av Østensjøvann naturreservat ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 02.10.1992. Formålet med vernet er å sikre et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området, samt å bevare et vakkert landskapselement.

I henhold til verneforskriften § 4 nr. 2 er dyre- og fuglelivet, herunder reirplasser og hiområder, vernet mot skade og ødeleggelse. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt. I tiden fra og med 1. april til og med 1. oktober er ferdsel bare tillatt i områdene mellom vannet og E 18, jf. § 4 nr. 4.

Statsforvalteren må vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften § 8, jf. naturmangfoldloven (nml) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i det enkelte tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

Statsforvalteren har god kjennskap til Østensjøvann naturreservat. Reservatet anses som en viktig lokalitet for rastende våtmarksfugl, og er samtidig en viktig hekkelokalitet, da særlig for toppdykker. Disse hekker spredt langs hele vannet, i all hovedsak langs vannkanten/sivvegetasjonen. Hekkebestanden antas å være 10-15 par, noe som anses som en høy bestand sett i forhold til reservatets størrelse. Det er også kjent at gressender hekker i reservatet. Andre hekkefugler som kan trekkes frem er myrsanger, rørsanger og nattergal.

I verneforskriften til Østensjøvann naturreservat er det åpnet for å gi dispensasjon til vitenskapelige undersøkelser, jf. verneforskriftens § 8, og er en vanlig bestemmelse i eldre verneforskrifter. Dette alternativet er ikke tatt inn i den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Søknader om dispensasjon til vitenskapelige formål må derfor vurderes etter § 48 første alternativ som åpner for unntak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. I vurderingen av om dispensasjon skal gis må nytten av forskningsprosjektet vurderes opp mot omfanget av eventuelle ulemper forskningsaktivitetene medfører.

Med tanke på tidspunkt, varighet og plassering, er det vanskelig å se for seg at et slikt tiltak kan gjennomføres uten å forstyrre hekkende fugl i nevneverdig grad. At tiltaket innebærer mindre bruk av båt enn selve reguleringsfisket er av liten betydning da den totale tidsbruken uansett er å anse

som omfattende. Undersøkelsene vil skje langs sivkanten, noe som er å anse som et langt mer sårbart område enn det som er tilfellet for selve reguleringsfisket, som i all hovedsak skjer 30-40 meter unna sivområdene. Tiltaket vil foregå over en periode på 20 dager, noe som er vesentlig lenger enn reguleringsfisket normalt vil ta. Kunnskapsinnhenting, og dermed nytten av prosjektet, vil etter vår vurdering ikke veie opp for de medfølgende ulempene for fuglelivet. Totalt sett er vår vurdering at tiltaket ikke er i tråd med nml. § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Statsforvalteren er klar over at deler av landsiden mellom vannet og E18 er utsatt for forstyrrelser fra sportsfiskere, men vi er samtidig godt kjent med at det ikke er uvanlig at toppdykkere ligger på reir like ved den mest brukte fiskeplassen (som er omtrent ved punkt 1 i kartet ovenfor). Statsforvaltere er videre kjent med at det kan ligge flere par på reir langs vannets sørside. Utover at deler av sørsiden er utsatt for forstyrrelser fra fritidsfiskere, er ikke forstyrrelser av fugl vurdert i søknaden. At området fra før av er utsatt for forstyrrelser anses som et lite godt argument for at tiltaket kan gjennomføres, jf. nml. § 10 om samlet belastning. Naturmangfoldlovens § 10 anses videre som særlig aktuell sett i lys av belastningen fra selve reguleringsfisket og tilhørende overvåkingsprogram.

På bakgrunn av de forstyrrelser tiltaket vil påføre hekkende fugler, vurderer vi det til å være i strid med verneformålet, og til å kunne påvirke verneverdiene nevneverdig. Vi vurderer videre at det omsøkte tiltaket ikke er å betegne som en vesentlig samfunnsinteresse, som da omfatter tungtveiende hensyn av nasjonal betydning. Vi finner derfor at nml. § 48 ikke gir hjemmel til å innvilge søknaden. Samtidig vurderer vi at mange av usikkerhetsmomentene knyttet til predasjon på yngel kan belyses gjennom undersøkelser i andre eutrofe innsjøer med tilsvarende fiskesamfunn.

Vedtak

Statsforvalteren avslår søknad om utvidet dispensasjon til kartlegging av predasjon på mort- og brasmeyngel i Østensjøvann naturreservat i 2023.

Klageadgang

Dere kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Truls Aas
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

